

Evidensbevægelsen – begreb og historisk udvikling

Olaf Rieper
Programchef i AKF

- **Begreb**
- **Spredning og organisationer**
- **Hierarki og typologi**

Begrebet "evidens"

- Evidens-baseret politik og praksis er en omhyggelig, udtrykkelig og kritisk brug af den aktuelt bedste viden, når der træffes beslutninger om andre menneskers velfærd (fra NC2's hjemmeside).
- Evidens som lig med troværdig, sikker viden.
- Evidens som forskningsresultater fra RCT.
- Evidens som den viden, der opsamles i forskningsoversigter (systematiske reviews).

Vidensoversigter en gammel ide i nye klæder

- Akkumulering af viden: En klassisk bestræbelse i forskersamfundet
- Evidensbevægelsens bidrag: Systematiske forskningsoversigter, specialiserede organisationer, databaseinitiativer, kobling op mod brugere både i professionel praksis og i politisk-administrative systemer

Grundlag

- Baggrund i projektet: »Metaevaluering: Akkumulering af viden i et vidensamfund?«.
- Støttet af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv under Det Frie Forskningsråd.
- Evidensbevægelsens udvikling, organisering og arbejdsform af Yosef Bhatti, Hanne Foss Hansen og Olaf Rieper), 2006. AKF.dk
- Metodedebatten om evidens af Hanne Foss Hansen og Olaf Rieper (under udgivelse)

Eksempler på forskningsoversigter

- Forskningsoversigter på handicapområdet fra [NC2](#)
- Konkret eksempel på en forskningsoversigt: Multisystemisk [terapi](#)

Eksempler på forskningsoversigter på handicapområdet fra NC2's hjemmeside

At forebygge fald og efterfølgende skader hos ældre mennesker

[Kortfattet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

Behandling af encopresis hos mentalt handicappede: En litteraturoversigt

[Kortfattet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

ECT for udviklingshæmmede: En forskningsoversigt

[Kortfattet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

Et metaanalytisk studie af behandlingseffektiviteten i forhold til adfærdsvanskeligheder hos udviklingshæmmede personer

[Kortfattet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

Kognitiv adfærdsterapi for medicinsk uforklarede symptomer: En kritisk oversigt over behandlingslitteraturen

[Kortfattet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

Randomiserede kontrollerede forsøg ved industrielle lændesmerter relaterede til returnering til arbejde -del 1: Akutte interventioner

[Forkortet sammenfatning på dansk](#) [Hele resumeet på engelsk](#)

Evidensbevægelsen

- Evidensbevægelsen som netværk af organisationer, der producerer og formidler forskningsoversigter.
- Evidensbevægelsen som basis for styring via forskningsbaseret viden, der tillægges høj legitimitet.

Spredning internationalt

- Først etableret inden for det medicinske område.
- Reviewarbejde og medicinske teknologivurderinger som to sideordnede ideer.
- Senere adopteret på velfærds- og uddannelsesområdet nogenlunde samtidig.

Adoption og organisation af evidens - internationalt

	<i>Sundhed</i>	<i>Social</i>	<i>Uddannelse</i>	
	a) <i>Systematiske reviews</i> b) <i>Teknologivurderinger</i>			
<i>Adoption</i>	a) 1980'erne b) 1975	Slut 1980'erne	Slut 1980'erne	
<i>Organisatorisk konstruktion</i>	a) 1992-1993: Cochrane 1994: CRD b) 1975: OTA, 1987: SBU	1990: SSRU 1999: Campbell	1990: SSRU 1993: EPPI 1999: Campbell	

Etablering i Danmark

- Det internationale mønster genfindes i Danmark: Det medicinske område er tidligere end de øvrige områder.
- Institutionaliserings af reviewpraksis på områderne velfærd og uddannelse blev dekoblet i to forskellige procesforløb.

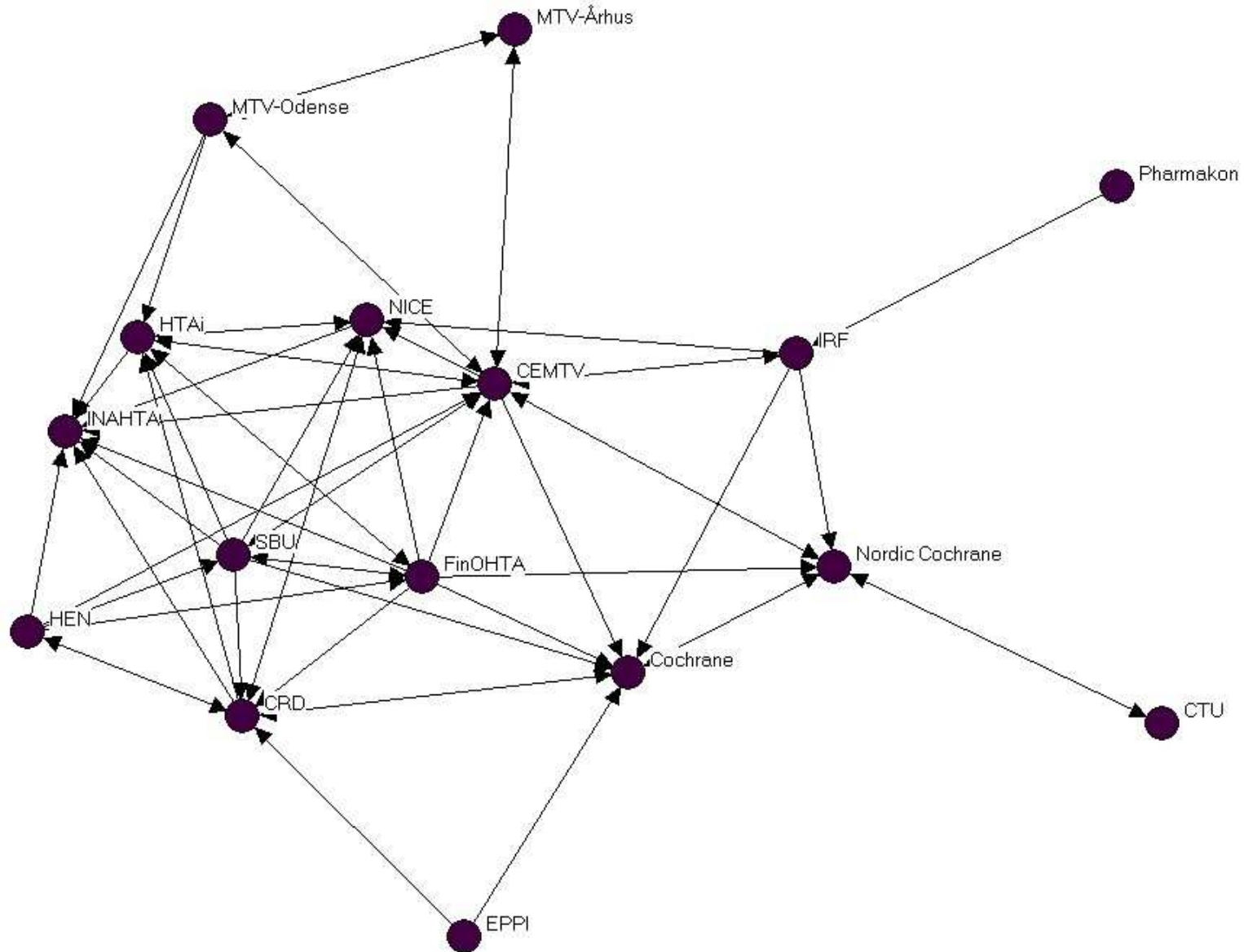
Adoption og organisation af evidens – i Danmark

	<i>Sundhed</i>	<i>Social</i>	<i>Uddannelse</i>
	a) <i>Systematiske reviews</i> b) <i>Teknologivurderinger</i>		
<i>Adoption</i>	a) 1990-1993 b) 1980	1999	2004
<i>Organisatorisk konstruktion</i>	a) 1993: Nordic Cochrane b) 1997: CEMTV	2002: Nordic Campbell	2006: Etablering af et What Works Clearinghouse på DPU

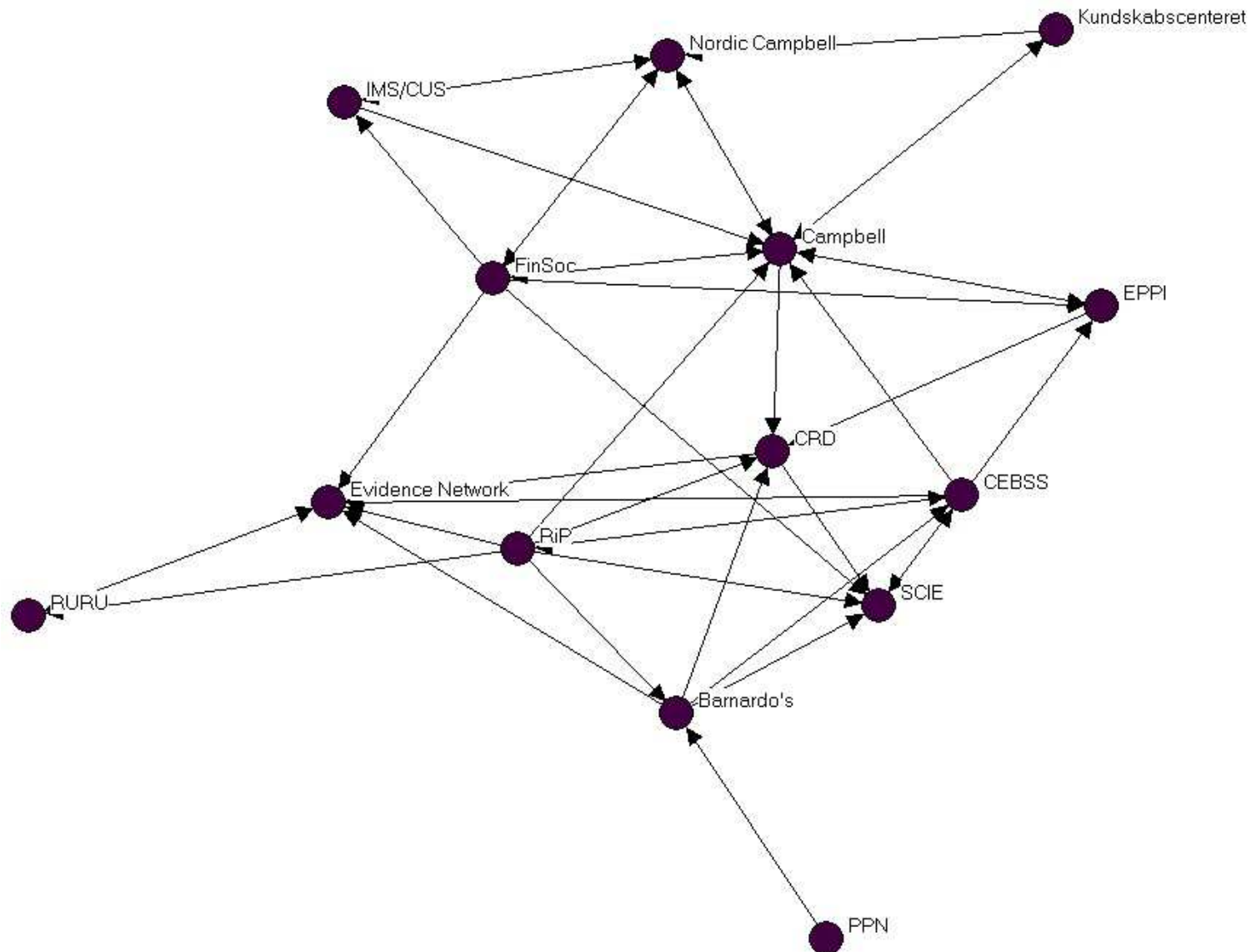
Adoption og organisation af evidens - hovedpunkter

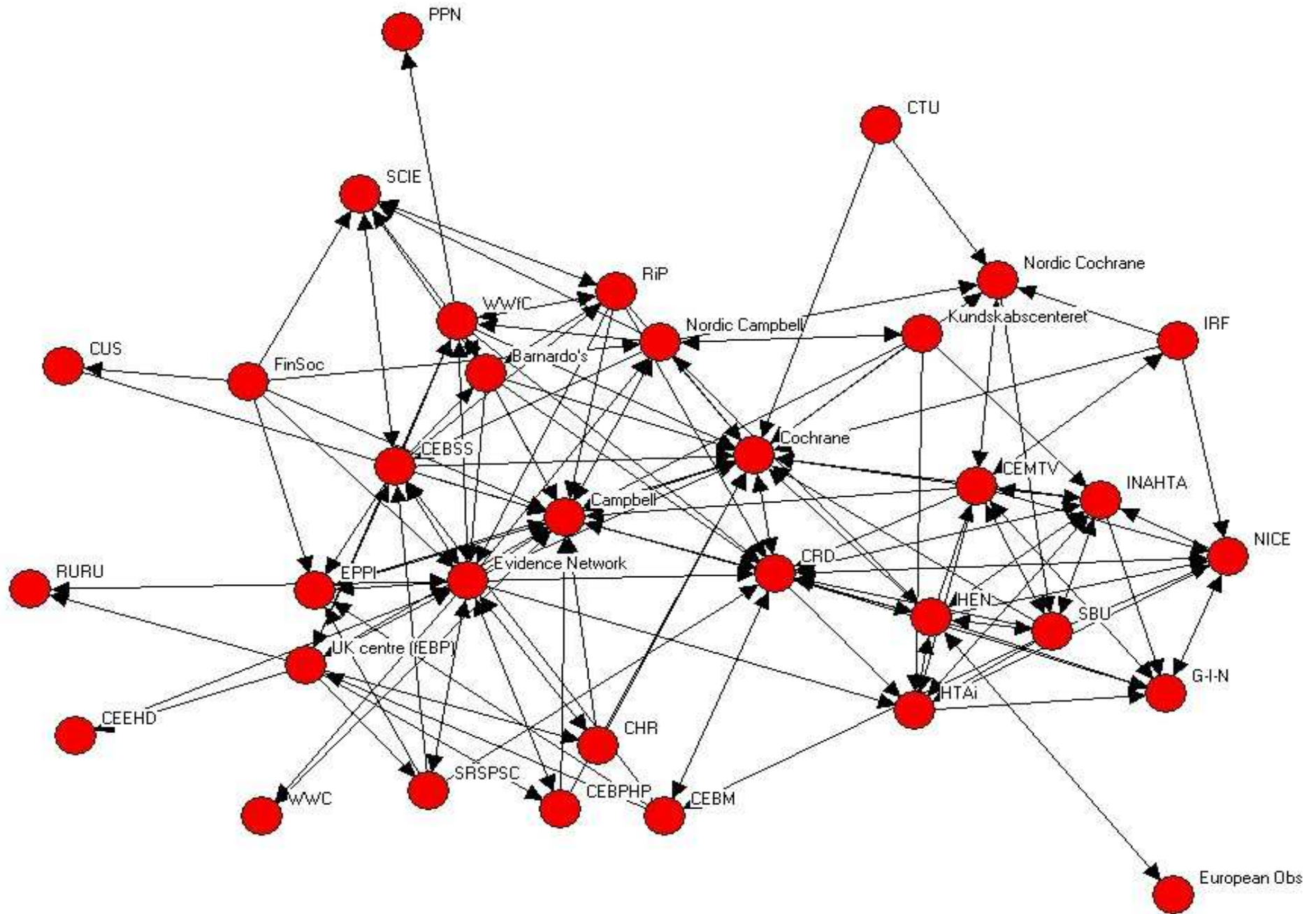
- Først på sundhedsområdet, derefter social og uddannelse
- Ideen initieret af internationale fagprofessionelle netværk. Enkeltpersoner har været markante entreprenører
- Bottom-up start på sundhedsområdet, mere top-down på social- og uddannelsesområdet
- EU har været tilbageholdende
- Cochrane, CRD og Campbell er mest centrale i det organisatoriske netværk (netværksanalyse)

Netværksdiagram – sundhedsområdet

Netværksdiagram – socialområdet

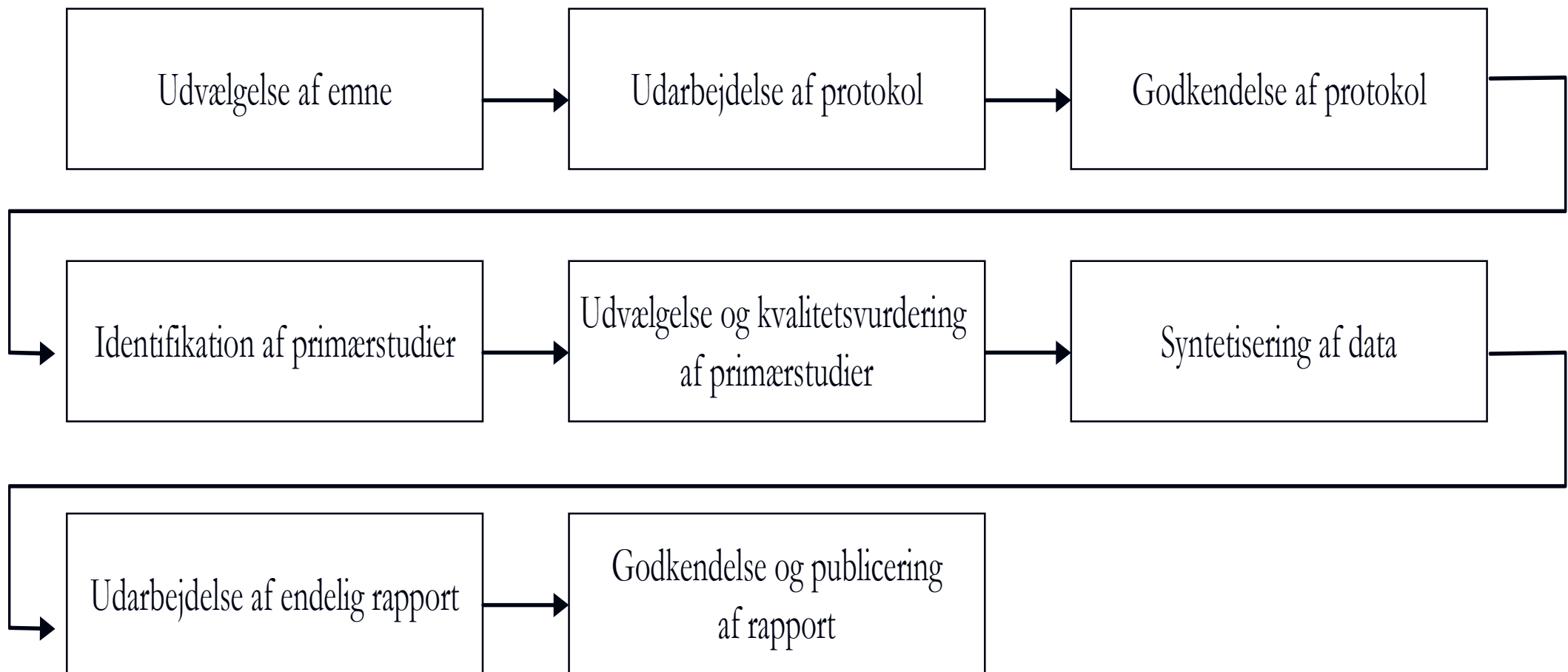

Refleksioner

- Start på sundhedsområdet: tæt kobling mellem lægevidenskab og fagprofessionelle på sundhedsområdet – og monoparadigmatisk videnskabelig orientering.
- På social- og uddannelsesområdet er der flere professioner og flere paradigmer i spil
- Svært at forklare at evidens-organisationerne primært er lokaliseret i nordvest Europa (og USA)

Systematik: Evidensbevægelsens arbejdsmetode

Evidenshierarki eller -typologi?

- Selektionen af primærstudier bliver vigtig for at vurdere kvaliteten af forskningsoversigten
- Debat om hvordan kvalitet skal forstås
- Fortalere for det smalle evidensbegreb lægger vægt på evidenshierarkiet med RCT i toppen
- Fortalere for det brede evidensbegreb slår til lyd for evidens-typologi.

Evidenshierarki og evidensstypologi

Evidenshierarkiet er i princippet bygget op som en rangorden af primærstudiernes design, fx:

1. Kontrollerede lodtrækningsforsøg (RCT)
2. Kontrollerede forsøg men uden lodtrækning
3. Registeranalyser baseret på tidserier
4. Tværsnitsundersøgelser
5. Kvalitative case studier

Konteksten:

Indsatsens effekt vil være forskellig i forskellige kontekster. RCT vil ikke kunne fange dette ind, da RCT gennemføres på populationer i mange forskellige kontekster, og konteksternes betydning skjules i gennemsnitstallene.

Indsatser er sammensat og dynamiske:

RCT forudsætter en veldefineret, ensartet og stabil indsats, der gives til hele populationen. Hvis indsatsen ikke er den samme (teknisk identificerbar og standardiseret) for alle i populationen, vil der være tale om forskellige "årsager" (i indsatsen) i RCT opstillingen.

Årsag-virkning er kompleks og dynamisk:

Dynamikken i åbne sociale systemer vanskeliggør generalisering af RCT målt nettoeffekt (høj intern validitet, men lav ekstern validitet).

Evidenshierarki og evidenstypologi

	RCT	Forløbs-undersøgelser	Casestudier
Evalueringsformål	Stop/go	Stop/go Tilpasning	Forståelse Tilpasning
Indsatsens karakter	Enkel "teknisk"	Veldefineret	Kompleks
Kontekstens karakter	Lavt differentieret	Moderat differentieret	Højt differentieret
Forhåndsviden om årsagvirkning	Hypoteser om specifikke virkninger	Modelleres statistisk	Lille viden

Evidens: Perspektivering

- Ny vidensautoritet – legitimt at handle ud fra, men anvendes forskningsoversigter i praksis?
- Fagprofessionerne: større videnslegitimitet? eller tab af professions-autonomi og erfaringsbaseret praksisudvikling?
- Indskriver sig i evalueringsbevægelsen – men hvordan i praksis?
- Indskriver sig i kvalitetsudvikling – men hvordan i praksis?
- Mono- eller flerparadigmatisk-orientering fremover – smalt eller bredt evidensbegreb?
- Konsekvenser for brugerne – frit valg? bedre indsatser? eller kamp for innovative ydelser?